

- *Українська мова як чинник державотворення: наукові засади і моделі втілення (доповідач — доктор філологічних наук П.Ю. Гриценко)*
- *Про відзначення 150-річчя від дня народження Василя Стефаника (доповідач — В.В. Ферштей)*
- *Про нагородження відзнаками НАН України та Почесними грамотами НАН України і Центрального комітету профспілки працівників НАН України (доповідач — академік НАН України В.Л. Богданов)*
- *Кадрові та поточні питання*

ІЗ ЗАЛИ ЗАСІДАНЬ ПРЕЗИДІЇ НАН УКРАЇНИ

20 січня 2021 року

Засідання Президії НАН України 20 січня 2021 р. відбулося у режимі відеоконференції під головуванням президента НАН України академіка НАН України Анатолія Глібовича Загороднього.

Члени Президії НАН України заслухали наукову доповідь директора Інституту української мови НАН України доктора філологічних наук **Павла Юхимовича Гриценка** «Українська мова як чинник державотворення: наукові засади і моделі втілення» (стенограму див. с. 22).

У доповіді було наголошено, що мовне будівництво держави є пріоритетним завданням законодавчої і виконавчої влади, науковців і громадськості. Участь учених НАН України у створенні законодавчої бази, дослідженні стану функціонування української мови в різних регіонах і соціальних стратах суспільства, розширенні сфер її застосування є результативною і надалі залишатиметься пріоритетом української гуманітаристики. Важливе значення в цьому аспекті мають такі праці науковців Інституту української мови НАН України, як «Мова радянського тоталітаризму» і «Конфлікт мов та ідентичностей у пострадянській Україні» (Л.Т. Масенко), «Мова як індикатор угорсько-українських відносин сьогодення» (П.Ю. Гриценко), «Українська мова в українській школі на початку ХХІ століття: соціолінгвістичні нариси» (О.М. Данилевська) та ін. Вчені НАН України брали активну участь у розробленні Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». Наприкінці 2020 р. було підписано Меморандум про співпрацю між НАН України та Уповноваженим із захисту державної мови.

Особлива роль досліджень НАН України в розбудові держави, зокрема в гуманітарному сегменті, актуалізує проблему якості результатів наукових досліджень, основним критерієм якої є придатність для створення інтелектуальної, інформаційної основи формування стратегічних засад і забезпечення

практичних кроків українського державотворення. Особливого значення набуває глибоке дослідження мови не лише як засобу щоденної комунікації, формування та передавання інформації, а й як важливого чинника збереження національної ідентичності та історичної пам'яті, засобу маніпулятивного впливу на масову свідомість.

На окрему увагу заслуговують дослідження історії мови у зв'язках з історією українського народу, що в роки тоталітаризму зазнали відчутних обмежень і трансформацій, оскільки глотогенез і етногенез українців у сучасних умовах набув потужного соціополітичного змісту і використовується і як чинник формування свідомості, і як дієвий фактор міжнародної політики.

Важливою передумовою розвитку академічної лінгвоукраїністики залишається широка міжнародна співпраця з мовознавчими науковими центрами всіх слов'янських та низки позаслов'янських країн (ФРН, Румунія, США, Канада, Японія), участь у спільних фундаментальних і прикладних проектах, зокрема під егідою Міжнародного комітету славістів (проекти «Загальнослов'янський лінгвістичний атлас», «Українська мова як державна у взаємодії з іншими мовами України», «Онлайн-бібліографія світового славістичного мовознавства»). Водночас розширюється співпраця з науковцями університетів, взаємодія з державними установами, творчими спілками України задля забезпечення удержавлення української мови.

В обговоренні доповіді взяли участь президент НАН України академік НАН України А.Г. Загородній; Уповноважений із захисту державної мови Т.Д. Кремень; завідувач відділу лексикології, лексикографії та структурно-математичної лінгвістики Інституту української мови НАН України доктор філологічних наук Є.А. Карпіловська; почесний директор Інституту археології НАН України академік НАН України П.П. Толочко; директор Українського мовно-інформаційного фонду НАН України академік НАН України В.А. Широков; директор Інституту мовознавства ім. О.О. Потеб-

Виступ доктора філологічних наук Павла Юхимовича Гриценка

ні НАН України доктор філологічних наук Б.М. Ажнюк; президент Національної академії педагогічних наук України академік НАН України і НАПН України В.Г. Кремень; почесний директор Інституту фізики конденсованих систем НАН України академік НАН України І.Р. Юхновський; директор Головної астрономічної обсерваторії НАН України академік НАН України Я.С. Яцків.

За результатами обговорення Президія НАН України ухвалила відповідну постанову.

* * *

Далі члени Президії НАН України заслухали наукову доповідь генерального директора Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника **Василя Васильовича Ферштея** про відзначення 150-річчя від дня народження Василя Стефаника (стенограму див. с. 27).

У доповіді було зазначено, що наукові дослідження з вивчення життя і творчого доробку видатного письменника та громадського діяча Василя Стефаника розпочалися ще в 20–30-х роках ХХ ст. і пройшли через кілька етапів розвитку. З відновленням незалежності Української держави в 1991 р. стефанікознавство набуло нового поштовху, що відобразилося у працях багатьох українських дослідників. Сучасний етап вивчення спадщини видатного письменника пов'язаний не лише з продовженням попередніх досліджень, а й потребою глибшого її осмислення.

Виступ Василя Васильовича Ферштея

Ще в 1971 р. з нагоди 100-літнього ювілею письменника постановою Ради Міністрів Української РСР Львівській науковій бібліотеці АН УРСР було присвоєно ім'я Василя Стефаника. Того ж року перед будівлею бібліотеки встановлено пам'ятник письменнику. Нині бібліотека є відомою українською книгозбірнею, потужним бібліотечно-інформаційним, бібліографічним, науково-дослідницьким, освітнім і культурним центром. У 2008 р. установі було надано статус національної.

150-річний ювілей Василя Стефаника, який відзначатиметься у травні 2021 р., повинен сприяти подальшій популяризації і поглибленню досліджень творчості письменника. Так, новим напрямом цих досліджень є створення електронного архіву спадщини В. Стефаника, який за допомогою сучасних інформаційних технологій полегшить доступ громадськості до інформації про життя і творчість письменника. Наукові форуми, заплановані цього року у Києві, Івано-Франківську, Львові, мають окреслити найголовніші теми сучасного стефаникознавства. Важливим заходом є видання вибраних творів письменника, здійснене з урахуванням останніх напрацювань, а також публікація його творів німецькою та англійською мовами. Перспективи сучасного стефаникознавства охоплюють також поглиблене вивчення європейського контексту творчості Василя Стефаника та її інтерпретації в художній літературі, бібліографічне опрацювання та упорядкування масиву нового матеріалу.

* * *

Члени Президії НАН України розглянули також низку поточних питань:

- заслухали інформацію академіка НАН України А.Г. Загороднього щодо засідання Національної ради України з питань розвитку науки і технологій;
- затвердили Положення про вибори дійсних членів (академіків), членів-кореспондентів, іноземних членів Національної академії наук України;
- розглянули питання про експертні комісії по виборах до складу НАН України у 2021 р.;
- прийняли рішення про проведення виборів академіків-секретарів Відділення математики НАН України та Відділення біохімії, фізіології і молекулярної біології НАН України на сесії загальних зборів цих відділень з наступним затвердженням їх у складі Президії НАН України сесією Загальних зборів НАН України у квітні 2021 р. на строк, що залишився до чергових виборів Президії НАН України;
- постановили оголосити конкурс на заміщення посади директора Інституту геологічних наук НАН України;
- призначили керівником цільової програми наукових досліджень Відділення математики НАН України «Розробка та дослідження сучасних математичних моделей у галузі фізико-технічних та медико-біологічних наук» виконувача обов'язків академіка-секретаря Відділення математики НАН України члена-кореспондента НАН України А.Г. Нікітіна;
- затвердили план підготовки питань для розгляду на засіданнях Президії НАН України у 2021 р.;
- внесли зміни до складу Національної комісії з питань Червоної книги України;
- ухвалили план заходів з відзначення 75-річчя Інституту фізіології рослин і генетики НАН України;
- розглянули питання про затвердження планів підготовки та випуску видавничої продукції видавництвами НАН України у 2021 р.;
- заслухали інформацію академіка НАН України В.Л. Богданова про результати розподілу бюджетного фінансування НАН України у 2021 р.

Затверджено:

- доктора біологічних наук **Демченка Віктора Олексійовича** на посаді заступника директора з наукової роботи Державної установи «Інститут морської біології НАН України»;
- доктора юридичних наук **Джабраїлова Руслана Аятшаховича** на посаді заступника директора з наукової роботи Інституту економіко-правових досліджень ім. В.К. Макутова НАН України;
- кандидата юридичних наук **Малолітневу Весту Костянтинівну** на посаді вченого секретаря Інститу-

ту економіко-правових досліджень ім. В.К. Мамутова НАН України.

Погоджено призначення:

- доктора технічних наук **Авраменка Андрія Миколайовича** на посаду завідувача відділу водневої енергетики Інституту проблем машинобудування ім. А.М. Підгорного НАН України.

Відзнакою НАН України «За підготовку наукової зміни» нагороджено:

- завідувача відділу Інституту хімії поверхні ім. О.О. Чуйка НАН України доктора фізико-математичних наук **Горбика Петра Петровича** за багатолітню плідну працю вченого, організатора наукових досліджень і педагога, вагомий внесок у галузі фізики і хімії наноматеріалів та особистий внесок у підготовку висококваліфікованих наукових кадрів;

- завідувача відділу Інституту хімії поверхні ім. О.О. Чуйка НАН України доктора хімічних наук **Лобанова Віктора Васильовича** за багатолітню плідну творчу працю, вагомий внесок у науковій, науково-організаційній і педагогічній діяльності та особистий внесок у підготовку висококваліфікованих наукових кадрів у галузі квантової хімії молекулярних систем;

- заступника директора з наукової роботи Інституту біоорганічної хімії та нафтохімії ім. В.П. Кухаря НАН України доктора хімічних наук **Броварця Володимира Сергійовича** за багатолітню плідну наукову, науково-організаційну і педагогічну працю, вагомий внесок у галузі хімії гетероциклів і біоорганічної хімії та значний внесок у підготовку висококваліфікованих наукових кадрів.

Відзнакою НАН України «За професійні здобутки» нагороджено:

- провідного наукового співробітника Інституту електрозварювання ім. Є.О. Патона НАН України кандидата технічних наук **Каховського Юрія Миколайовича** за багатолітню плідну наукову працю дослідника в галузі металургії зварювання, високопрофесійний здобутки в розробленні нових видів зварювальних матеріалів та інноваційних технологій підвищення якості зварних швів і їх широке впровадження на підприємствах машинобудування;

- завідувача відділу Інституту хімії поверхні ім. О.О. Чуйка НАН України доктора фізико-математичних наук **Семчука Олександра Юрійовича** за багатолітню плідну наукову і науково-організаційну працю та вагомий особистий внесок у розвиток досліджень поверхневих структур структурованих лазерним випромінюванням напівпровідників;

- ученого секретаря Сектору з координації наукових досліджень Науково-організаційного відділу Президії НАН України кандидата геологічних наук **Діденко Юлію Володимирівну** за багатолітню плідну працю, високий професіоналізм та особистий внесок у розвиток науково-видавничої справи НАН України.

Почесною грамотою Президії НАН України і Центрального комітету профспілки працівників НАН України нагороджено:

- старшого наукового співробітника Інституту скінтіляційних матеріалів НТК «Інститут монокристалів НАН України» доктора фізико-математичних наук **Тарасенка Олега Анатолійовича** за багатолітню плідну працю, вагомий професійний здобутки та особистий внесок у розвиток наукових досліджень у галузі радіоломінесценції та оптики скінтіляторів.

За матеріалами засідання підготувала О.О. Мележик